
"Zabytki Sztuki w Polsce. Inwentarz topograficzny IV, powiat piotrowski", Warszawa 1950 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 4/1-2 (12-13), 105-106

1951

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Buratyński Stanisław, Pawilon ochronny nad piecami garncarskimi w Zofipolu (nr 7—8, str. 132—139, il. 7). Omówienie przesłanek i realizacji pierwszego w Polsce muzeum zabytków prehistorycznych „in situ“, obejmującego część

osady garncarskiej z okresu cesarstwa rzymskiego w Zofipolu koło Igołomi (powiat Miechów) oraz opis stanu zachowania czterech pieców.

J. L.

PRZEGLĄD LITERATURY POLSKIEJ Z ZAKRESU HISTORII SZTUKI ZA ROK 1950 (Z UZUPEŁNIENIAMI ZA ROK 1949)

I. WYDAWNICTWA SPECJALNE

Dobrowolski Tadeusz, Sztuka Krakowa. Kraków 1950, s. 477, tabl. 3, il. 293. — Książka wypełnia dotkliwą lukę w literaturze, uwzględnia szeroko ostatnie zdobycze naukowe i daje nowe ujęcie artystycznej przeszłości Krakowa, którą przedstawia nie jako fakty autonomiczne i oderwane od życia, lecz w ich uwarunkowaniach politycznych, ustrojowych, społecznych i gospodarczych, właściwych każdej epoce. Omawia kolejno wszystkie epoki stylowe, uwzględniając poszczególne działy sztuki. Obszerne uwagi końcowe dają syntetyczny pogląd na historię sztuki w Krakowie na tle ogólnych prądów kulturalnych i społecznych. Książkę uzupełnia bibliografia i indeks (opr. H. Lipska) oraz liczne ilustracje i plan historyczny miasta. Książka napisana b. przystępnie — z myślą o czytelniku masowym.

Husarski Waclaw, Kamienice renesansowe w Kazimierzu Dolnym (Biblioteka Lubelska nr 9). Lublin 1950, s. 54, il. 8. — Odtworzenie zabudowy miasta z I poł. XVII w. na podstawie wyczerpującego materiału archiwalnego i ikonograficznego oraz omówienie i analiza fasad, genezy i zasięgu atyki jako też i form architektoniczno-dekoracyjnych, występujących w kamienicach renesansowych Kazimierza, ze szczególnym uwzględnieniem i wypukleniem roli Santi Gucciego.

Michałowski Przemysław, Rysunki i akwarele malarzy polskich XIX i XX wieku. Katalog wystawy objazdowej. Poznań 1950, s. 16, tabl. 15.

500 lat malarstwa polskiego. Wydanie nowe opracował i wstępem poprzedził Juliusz Starzyński, PIW 1950, s. XIX, 184 z 176 ilustracjami. — Po rychłym wyczerpaniu się I nakładu (z r. 1949), Państw. Instytut Wyd. wydał wspaniały album po raz drugi w nowym i twórczym opracowaniu dyrektora Państw. Instytutu Sztuki dr J. Starzyńskiego, który w krótkich słowach kreśli dzieje malarstwa polskiego od po-

łowy XV w., wydobywa główne linie jego rozwoju i śledzi rozwój nurtu realistycznego na tle zmagania z idealizmem i przeciwieństw społeczno-gospodarczych. Główne etapy tej drogi to krakowskie malarstwo cechowe 2 poł. XV w., przejściowy choć silny opad rodzimej twórczości w XVII i XVIII w., sztuka czasów Stanisława Augusta, warszawski klasycyzm mieszczańskich portrecistów I poł. XIX w. i malarze obyczajowo-rodzajowi Matejko, Szermentowski, Gerson, Chełmoński, bracia Gierymscy, Lentz, Kowarski. Tekst jest powiązany ściśle z 176 ilustracjami na całostronicowych planszach.

Przewodnik po Wystawie „Realizm w tradycji malarstwa polskiego od XV do XIX wieku“, urządzonej przez Komitet Organizacyjny I Ogólnopolskiej Konferencji w Sprawie Badań nad Sztuką. Kraków 1950, s. 31. — Przewodnik opracował Tadeusz Adamowicz, wstęp napisał Tadeusz Dobrowolski. Ujęcie problemowe, zawierające charakterystyki ogólne poszczególnych okresów, uzupełnione spisem eksponatów.

Starzewska Maria, Technika ceramiki artystycznej. Wrocław 1950, s. 14. — Bardzo przystępny i pozytywny zarys, pierwszy tego rodzaju w naszej literaturze.

Zabytki Sztuki w Polsce. Inwentarz topograficzny IV, powiat Piotrkowski, Województwo Łódzkie. Praca zbiorowa Uczestników Obozu Naukowego w Sulejowie k. Piotrkowa w r. 1948. Warszawa 1950, Biuro Inwentaryzacji Zabytków, s. 345, il. 325, mapa. Jest to czwarty tom inwentaryzacji zabytków w Polsce, stanowiący wielki sukces polskiej historii sztuki. Opracowanie jest po raz pierwszy zbiorowe w oparciu o liczny zespół uczestników naukowego obozu studentów historii sztuki i młodych historyków sztuki. Zawiera: słowo wstępne prof. dr St. Lorentza, przedmowę, wstęp (uwagi geograficzno-historyczne, literaturę przedmiotu ogólną, przegląd materiału zabytkowego), właściwy in-

wentarz 72 miejscowości z szczegółowym wykazem literatury i archiwaliów oraz streszczenie francuskie przeglądu zabytków, indeks osób i miejscowości oraz mapkę zabytków powiatu. Przynosi w zasadzie materiał prawie zupełnie nieznan, nie publikowany lub znany tylko z prac przednaukowych. Przeważają zabytki późnego baroku (kościóły i klaszatory zespołu piotrkowskiego, Witów, Wolbórz), oraz klasycyzmu (liczne dworki), nadto ujawniło się wiele zabytków przemysłu artystycznego. Całość wzoruje się na III tomie inwentaryzacji, opracowanym przez dr J. Szablowskiego (Powiat żywiecki).

II. WYDAWNICTWA PERIODYCZNE.

ARCHITEKTURA R. 1950.

T ł o c z e k Ignacy Felicjan, Pierwiastki narodowe w polskiej architekturze wiejskiej (z. 1—2/27—28, str. 24—31, il. 29). — Zawiera tło historyczne rozwoju polskiej twórczości i przedstawia oddziaływanie czynników zewnętrznych na fazy polskiego budownictwa ludowego oraz charakterystykę pierwiastków narodowych (dachy naczółkowe i łamane, podcień), formy zdobnicze o pochodzeniu przedchrześcijańskim, upadek twórczości ludowej, działalność odrodzieńcza Witkiewicza jak również omówienie zagadnienia użytkowania i rozwoju narodowej spuścizny w służbie budującego się socjalizmu.

A d a m c z e s k a Hanna, Cechy narodowe polskiego miasteczka (z. 3—4, 29—30, str. 96—103, il. 29). — Omawia przyczyny wytwarzania się cech narodowych z uwzględnieniem czynników geograficznych, demograficznych, gospodarczych i historycznych, dalej upadek miasteczek w XIX w. i próby nawrotu do form tradycyjnych w latach 1916—1920.

BIULETYN HISTORII SZTUKI I KULTURY R. XI, 1949, nr 3/4.¹

B i a ł o s t o c k i Jan, Harfa Dawida i młot Tubalkaina. Miniatura Biblii Płockiej (nr 3/4, str. 169—178 il. 1). — Autor omawia miniaturę przedstawiającą Dawida, Tubalkaina, oraz dwóch innych muzyków strojących instrumenty, umieszczoną w Biblii roboty mozańskiej z drugiej ćwierci XII w. w bibliotece

¹ Biul. Hist. Sztk. R. X 1950, Nr 1—4 omówiony zostanie w następnym numerze Ochr. Zab., gdyż ukazał się po oddaniu niniejszego do druku.

seminaryjnej w Płocku. Autor stwierdza, że „prymitywizm tego irracjonalnego zestawu pozwala na przypuszczenie polskiej, w sensie miejsca powstania genazy kodeksu“.

D e t t l o f f Szczesny Ks., Czy Wit Stwosz wykonał ołtarz dla Schwazu? (str. 179—187, il. 1). — Autor polemizuje z St. Szymańskim (Biuletyn H. S. K. X, 1948, str. 243—256) i z jego negatywną próbą interpretacji dokumentu Stwosza z r. 1503, odnoszącego się do wykonania ołtarza w Schwazu, wykazując że Stwosz istotnie wykonał ów ołtarz, z którego zachowały się jedynie dwie figury (M. B. i św. Jan Ew.), obecnie w zbiorze A. Colliego w Innsbrucku.

D o b r z e n i e c k i Tadeusz, Działalność artystyczna Stanisława Stosza (str. 188—212, il. 7, tablic 3). — Autor dokonuje krytycznej rewizji badań nad biografią i pracami Stanisława Stosza i rzęży postoszowskiej w Polsce, stwierdzając, że: 1) nie ma żadnych podstaw źródłowych, aby uznać za dzieła Stanisława Stosza przypisywane mu dotąd na podstawie analiz formalno-stylistycznych następujące, różniące się między sobą zabytki jak tryptyk olbrachtowski na Wawelu, tryptyk z legendą św. Stanisława w kościele N. P. M. w Krakowie, tryptyk z Wieniawy, ornat Kmity na Wawelu, posąg srebrny św. Stanisława na Skałce w Krakowie, haft wiedeński i wrocławski, figura św. Ambrożego w katedrze wawelskiej, tryptyk w kościele św. Floriana w Krakowie; 2) wobec braku dokumentów stwierdzających autorstwo Stanisława Stwosza czy Hubera, niewłaściwe jest poszukiwanie ich prac wśród zachowanych zabytków wyłącznie metodą analizy stylistycznej; jedynie tryptyk rzeźbiony z kościoła św. Floriana w Krakowie (mimo pewnych sypozycji pozostający nadal pracą anonimową), ma ze względu na swój charakter stylistyczny — najwięcej możliwości stania się dziełem artystycznym Stanisława Stosza, oczywiście w szczęśliwym wypadku znalezienia dokumentu, określającego je w sposób nie budzący wątpliwości jako utwór tego snycerza.

Ś w i e c h o w s k a Aleksandra, Wykopaliska na zamku średniowiecznym Wenecji pod Żninem (str. 213—232, il. 18). Omawia historię zamku, jego wygląd obecny, znaleziony materiał zabytkowy jak kafle średniowieczne, figuralne i herbowe z XV w., kubki szklane z XV w., fragment figurki terrakotowej z XIII w., pieniądze (półdenarek litewski Aleksandra?).

Ś w i e c h o w s k i Zygmunt, Małowidła ołtarzy kaliskiego, kościańskiego